

2023-02-16
S2023/00680 (delvis)

Socialdepartementet

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Uppdrag att fördela, betala ut och följa upp medel för att öka antalet disponibla vårdplatser

Regeringens beslut

Regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att fördela, betala ut och följa upp prestationsbaserade medel till regionerna i syfte att stimulera till en ökning av antalet disponibla vårdplatser.

Socialstyrelsen ska under 2023 betala ut 1 990 000 000 kronor i prestationsbaserade medel till regionerna i enlighet med villkoren i *bilagorna*. Socialstyrelsen får ange ytterligare villkor för statsbidraget inom ramen för ändamålet. I uppdraget ingår även att Socialstyrelsen ska följa upp resultaten av de prestationsbaserade medlen, t.ex. genom att sammanställa och analysera regionernas uppfyllnadsgrad av prestationskraven.

Socialstyrelsen ska även lämna förslag på hur den prestationsbaserade modellen kan utvecklas för 2024 och 2025 i syfte att utgöra ett effektivt och ändamålsenligt ekonomiskt incitament för regionerna att tillsammans med kommunerna arbeta för att öka antalet disponibla vårdplatser.

Socialstyrelsen ska när uppdraget utförs inhämta synpunkter från berörda huvudmän, Inspektionen för vård och omsorg, Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, patient- och professionsorganisationer samt andra berörda aktörer.

Socialstyrelsen ska löpande hålla Regeringskansliet (Socialdepartementet) informerat om arbetet. Socialstyrelsen ska senast den 31 oktober 2023 lämna en delredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet) som innehåller myndighetens förslag på hur den prestationsbaserade

modellen kan utvecklas. Socialstyrelsen ska senast den 31 mars 2024 lämna en slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet).

För uppdraget får Socialstyrelsen under 2023 använda högst 1 993 200 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2023 uppförda anslaget 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård, anslagsposten 45 Utökad vårdkapacitet. Medlen betalas ut engångsvis efter rekvisition till Kammarkollegiet senast den 1 december 2023. Socialstyrelsen får under 2023 använda högst 3 200 000 kronor för egna kostnader kopplade till uppdraget.

Medel som inte har använts för avsett ändamål ska återbetalas senast den 31 mars 2024 till Kammarkollegiet. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning av använda medel lämnas till Kammarkollegiet.

Redovisningar, rekvisition och återbetalning ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Bakgrund

Svensk hälso- och sjukvård håller hög kvalitet och står sig väl i jämförelse med andra länder. Uppföljningar visar på goda medicinska resultat, att patienter överlag är nöjda med kvaliteten och att förtroendet för hälso- och sjukvården är högt. Samtidigt står svensk hälso- och sjukvård inför flera utmaningar, bland annat långa vårdköer, bristande tillgänglighet och ett otillräckligt antal vårdplatser med bristande patientsäkerhet som följd.

Antalet vårdplatser per capita har minskat kontinuerligt de senaste decennierna, i Sverige såväl som i övriga höginkomstländer. Mellan 2010 och 2020 minskade vårdplatserna från 2,7 till 2,1 vårdplatser per 1000 invånare. År 2021 fanns i genomsnitt drygt 17 500 disponibla vårdplatser i Sverige, varav 80 procent var inom somatisk sluten specialiserad vård. Samtidigt har antalet överbeläggningar och utlokaliserade patienter inom somatisk vård ökat. I december 2022 var det i genomsnitt 8,8 överbeläggningar och 2,9 utlokaliseringar per 100 disponibla vårdplatser på landets sjukhus. De regionala skillnaderna är dock stora.

Brist på disponibla vårdplatser kan innebära stora patientsäkerhetsrisker genom att det bland annat leder till överbelastade akutmottagningar, överbeläggningar och utlokaliseringar. Dessutom bidrar det till onödigt

merarbete för vårdpersonal att ständigt leta efter lediga vårdplatser samtidigt som patienter utsätts för undvikbart lidande och längre väntan, liksom för risken att bli skickade mellan olika avdelningar och hemskickade i förtid. Vidare medför vårdplatsbristen att vårdens förmåga att hantera kriser eller ett katastrofmedicinskt läge försämras.

I januari 2022 inledde IVO en nationell tillsynsinsats av den svenska sjukhusvården mot bakgrund av bland annat vårdplatsbristen. Tillsynen visar att samtliga granskade akutsjukhus har återkommande problem med utlokaliseringar, överbeläggningar och brist på disponibla vårdplatser. Myndighetens bedömning är att regionerna har minskat antalet vårdplatser i alltför hög utsträckning på sjukhusen, utan att ha säkerställt att vården kan ges i andra delar av vårdsystemet.

Bristen på vårdplatser innebär även en mer pressad arbetssituation med mycket hård arbetsbelastning och en ohållbar arbetsmiljö för personalen. Det i sin tur gör arbetsplatser i vården mindre attraktiva och bidrar därigenom till kompetensförsörjningsproblematiken. Arbetsmiljöverket har under hösten 2022 inlett en större tillsynsinsats där arbetsmiljön på landets akutsjukhus ska inspekteras, främst med fokus på den höga arbetsbelastningen. Regeringen understryker att personalen är hälso- och sjukvårdens viktigaste resurs. Samtidigt är det just kompetensförsörjningen som länge har varit en av vårdens stora utmaningar med stora svårigheter att både attrahera, rekrytera och behålla personal. En förutsättning för att kunna öka antalet vårdplatser är en bra arbetsmiljö som möjliggör en god kompetensförsörjning inom vården. Regeringen gav den 19 januari 2023 Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram förslag till en nationell plan för hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning (S2023/00256).

Regeringen ser behov av att öka antalet vårdplatser inom hälso- och sjukvården. I Tidöavtalet anges att regionerna ska få en prestationsbaserad ersättning när de klarar målet om att ta bort överbeläggningar och minska antalet undvikbara vårdskador. Vidare anges att det ska tas fram en nationell långsiktig plan för hur bristen på vårdplatser ska kunna åtgärdas. Regeringen har den 16 februari 2023 gett Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram förslag till en nationell plan för att minska bristen på vårdplatser inom hälso- och sjukvården (S2023/00679).

Närmare om uppdraget

I uppdraget ingår att Socialstyrelsen ska lämna förslag på hur den prestationsbaserade modellen kan utvecklas för 2024 och 2025 i syfte att utgöra ett effektivt och ändamålsenligt ekonomiskt incitament för regionerna att tillsammans med kommunerna arbeta för att öka antalet disponibla vårdplatser, enligt Socialstyrelsens definitioner. Förslaget ska även beakta faktorer som kan påverka bristen på vårdplatser men som ligger utanför den specialiserade vårdens ansvarsområde, t.ex. behovet av en utbyggd primärvård eller en förbättrad kommunal hälso- och sjukvård och socialtjänst. Särskilt fokus ska riktas mot behovet av en bättre arbetsmiljö och arbetsvillkor för vårdpersonalen. Förslaget ska även ta hänsyn till myndighetens uppdrag att ta fram förslag till en nationell plan för att minska bristen på vårdplatser inom hälso- och sjukvården (S2023/00679), uppdrag att stödja och stärka regionernas produktions- och kapacitetsplanering samt lämna förslag på målvärden för antalet vårdplatser (S2022/01373) samt myndighetens arbete med att analysera och lämna förslag på hur Socialstyrelsen kan ansvara för en långsiktig insamling av data kopplat till belagda och disponibla vårdplatser (S2022/01664).

På regeringens vägnar

Acko Ankarberg Johansson

Anna Östman

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM
Finansdepartementet/BA, K
Socialutskottet
Kammarkollegiet
Inspektionen för vård och omsorg
Myndigheten för vård- och omsorgsanalys
Sveriges Kommuner och Regioner
Samtliga regioner

Villkor för prestationsbaserade medel i syfte att öka antalet disponibla vårdplatser under 2023

För 2023 fördelas totalt 1 990 000 000 kronor som prestationsbaserade medel till regionerna i syfte att stimulera till en ökning av antalet disponibla vårdplatser. Syftet är att stärka all sjukhusvård.

Grundläggande krav: Rapportera vårdplatsdata

750 000 000 kronor fördelas mellan de regioner som uppfyller det grundläggande kravet att rapportera in vårdplatsdata till Socialstyrelsen. Socialstyrelsen ska betala ut medlen till regionerna efter rekvisition utifrån befolkningens mängd per den 1 november 2022, i enlighet med *bilaga 2*. För att inte bli återbetalningsskyldiga ska regionerna rapportera in följande data till Socialstyrelsen senast det datum myndigheten anger:

- Antal överbeläggningar per 100 disponibla vårdplatser månadsvis 2022 och 2023.
- Antal utlokaliseringar per 100 disponibla vårdplatser månadsvis 2022 och 2023.
- Antal disponibla vårdplatser månadsvis 2022 och 2023 samt antal planerade disponibla vårdplatser månadsvis 2024.
- Regionens genomsnittliga beläggningsgrad månadsvis 2022 och 2023 samt ett målvärde för genomsnittlig beläggningsgrad månadsvis 2024.

Krav på prestation

Totalt 1 240 000 000 kronor fördelas baserat på regionernas prestationer kopplat till överbeläggningar och utlokaliseringar. Den ena hälften av medlen, 620 000 000 kronor, fördelas efter regionernas prestationer vad gäller överbeläggningar. Den andra hälften, 620 000 000 kronor, fördelas efter regionernas prestationer vad gäller utlokaliseringar. De två prestationerna mäts och bedöms månadsvis och var för sig under perioden februari–oktober 2023. November och december ingår inte i modellen eftersom medlen ska betalas ut innan årsskiftet. Utbetalning sker engångsvis efter mätperiodens slut.

Fördelningsmodellen utgår från att varje region reserveras en del av månadspotten för respektive prestationskrav utifrån befolkningsstorlek per den 1 november 2022. Det innebär att knappt 69 000 000 kronor fördelas till regionerna per prestationskrav varje månad under mätperioden.

Regionerna kan kvalificera sig till sin reserverade månadspott för respektive prestationskrav på två sätt:

- **Förbättring jämfört med 2022**

Regionen uppvisar en förbättring jämfört med samma månad 2022 med minst 0,5 procent, dvs färre överbeläggningar respektive utlokaliseringar per hundra disponibla

vårdplatser. Jämförelsen mot föregående år förutsätter att det finns ett värde för 2022 att jämföra med.

- **Placerar sig i topp 5 under 2023**

Regionen presterar så pass bra så att de utgör en av fem regioner med minst antal överbeläggningar respektive utlokaliseringar per hundra disponibla vårdplatser.

Om en region har förbättrat sig jämfört med 2022 och samtidigt placerar sig i topp 5 får regionen endast ersättning för den förstnämnda. Det går med andra ord inte att få medel både för förbättring och topp 5 för samma prestationskrav.

Kvarstående medel

Om en region inte klarar ett visst prestationskrav en månad överförs månadens medel för det prestationskravet till en s.k. bonuspott. I bonuspotten samlas de medel som inte betalas ut till regionerna under mätperioden p.g.a. att en eller flera regioner inte uppnår prestationskraven. Bonuspotten utbetalas i december 2023 utifrån samma fördelning som medlen för uppfyllda prestationskrav. Det innebär att om regionens tilldelade medel för uppfyllda prestationskrav under året utgör exempelvis tre procent av regionernas totala medel för uppfyllda prestationskrav under året, kommer motsvarande andel om tre procent av bonuspotten att tillfalla regionen. På detta sätt speglar fördelningen av bonuspotten både prestationsnivå och befolkningsstorlek.

Fördelning av 750 000 000 kronor efter folkmängd den 1 november 2022
(kr).

Region	Befolkning	Belopp
Region Blekinge	158 876	11 332 400
Region Dalarna	288 343	20 567 097
Region Gotland	61 167	4 362 955
Region Gävleborg	287 431	20 502 046
Region Halland	342 658	24 441 309
Region Jämtland Härjedalen	132 484	9 449 896
Region Jönköping	368 963	26 317 608
Region Kalmar	247 791	17 674 581
Region Kronoberg	204 257	14 569 362
Region Norrbotten	249 285	17 781 146
Region Skåne	1 413 080	100 792 993
Region Stockholm	2 437 158	173 839 026
Region Sörmland	302 473	21 574 970
Region Uppsala	400 070	28 536 426
Region Värmland	283 951	20 253 822
Region Västerbotten	276 136	19 696 389
Region Västernorrland	243 334	17 356 669
Region Västmanland	280 584	20 013 659
Region Örebro	307 656	21 944 666
Region Östergötland	471 797	33 652 611
Västra Götalandsregionen	1 757 225	125 340 369
Totalt	10 514 719	750 000 000